

MONTE NEGRO

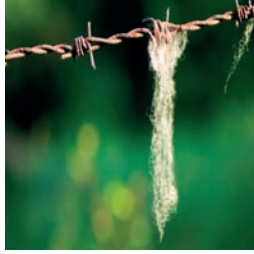
VRHUNSKA BIKIKLISTIČKA STAZA 3 ČAROBNI ISTOK

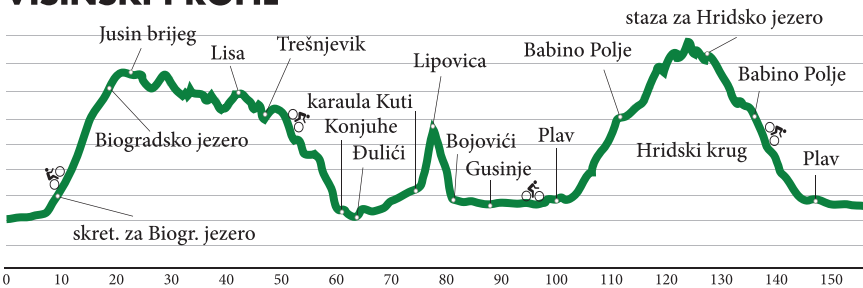
MONTE
NEGRO

Wild Beauty

VISINSKI PROFIL

IMPRESUM

Svi podaci u ovom vodiču su nastali nakon brižljivog istraživanja. Obzirom da se uslovi oko markacije, staza i signalizacije stalno mijenjaju, ne preuzima se nikakva garancija za tačnost podataka. Vodič se koristi na sopstvenu odgovornost. Ako niste sigurni, obratite se iskusnom vodiču za pomoć. Sa zahvalnošću prihvatamo sve komentare sa kojima se naknadno možete obratiti izdavaču na e - mail adresu office@bjelasica-komovi.co.me.

Izdavač: Regionalna razvojna agencija za Bjelasicu, Komove i Prokletije

Donatori: Austrijska razvojna agencija i Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore

Tekstovi, visinski profili, tehnička podrška: Jovan Eraković

Fotografije: Jovan Nikolić i Nacionalna turistička organizacija Crne Gore

Dizajn: Studio 24, Berane

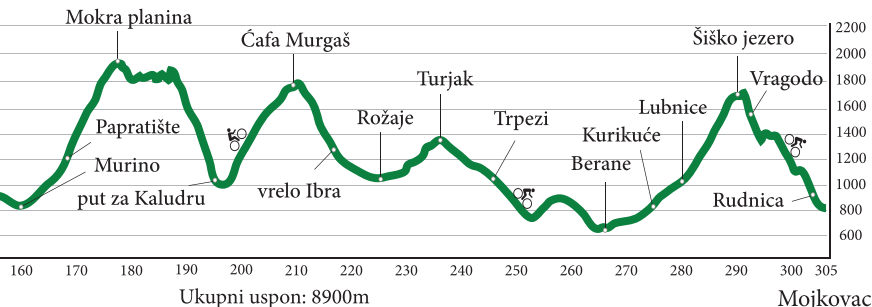
Karte: Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore

SIGNALIZACIJA

- **Biogradsko jezero** 10,6km 003
- **Žel. stanica Mojkovac** 0,9km 003

Trajanje: 6 - 7 dana
Dužina : 305 km
Ukupni uspon: 8900 m
Nagib: 35% max
Najviša tačka: 2162 m
Najniža tačka: 665 m

Tri stotine kilometara duga biciklistička ruta "Vrhunska staza" broj 3 upoznaće znatiželjnog i otkrića žednog putnika na dva točka sa predjelom na istoku Crne Gore, koji je na sjeverozapadnom uglu omeđen Mojkovcem i planinom Bjelasicom, na jugozapadu Komovima, na jugu dolinom Plava, Plavskim jezerom, Kršem Bogićevice, Hridskim jezerom i albanskom granicom, na istoku i sjeveroistoku planinom Hajlom, granicom sa Kosovom i mjestošćem Rožaje, a na sjeveru Bera nama.

To je carstvo u kome se visine i daleki vidici prepliću sa tajanstvenim šumama i dolinama, a pejzaži se mijenjaju i razlikuju kao da su udaljeni stotinama kilometara. Iz planinske samoće u pitome naseljene predjele, iz zelenih prostranstava

u plavetnilo jezera i rijeka, sa krševa i litica u pašnjake i livade – to je meni za ovu veliku gozbu, koja nikoga neće ostaviti ravnodušnim ili gladnim trajnih uspomena.

Proći rutu TT3 nije lako. No da bi se savladala dovoljna je dobra a ne vrhunska kondicija – daleko važniji će biti pozitivni pristup, dobra volja i dobro planiranje (tako da za teže dionice uvijek imamo dovoljno vremena). Osim toga, krajevi kroz koje ćemo proći neće prestajati da nas ushićuju i inspirišu, a konačni dobitak – poezija putovanja egzotičnim predjelima i sreća da vidimo neka od najljepših mjesta u Crnoj Gori - biće neuporedivo veći od količine uloženog znoja. Svaki pravi ljubitelj prirode zna da je ovo odlična trgovina.

Prije polaska je dobro znati

Tura se može preći i sa teretom na biciklu (oprema za kampovanje i sl.) ali zbog pojedinih težih djelova preporučujemo da teret bude što manji – uz dobro planiranje, noćiti se može uvijek pod krovom, a i zalihе hrane i vode ne moraju biti veće od poludnevniх. Voda na svim usputnim izvorima je dobra za piće.

Zbog zabačenosti mnogih dionica preporučuje se vožnja u društvu, a kao minimum opreme sa sobom treba imati kartu i kompas (ili, mnogo bolje, GPS uređaj), mobilni telefon, baterijsku lampu, osnovni alat za bicikl i rezervnu gumu.

Vrhunska biciklistička staza 3 je potpuno obilježena putokazima, a sa sajta

goo.gl/wYUQu se mogu skinuti GPS podaci (trек logovi i biтne tačke), koji će navigaciju na ruti dodatno olakšati i osigurati.

Bezбјednost: ako je vrijeme dobro, ako se osjećamo dobro i znamo gdje smo, na ruti smo bezбјedni. O divljim životinjama ne treba brinuti, a ljudi koje ćemo sretati biće više nego ljubazni i spremni da pomognu. U katunima i selima možemo računati i na beskrajno gostoprимstvo.

**MONTE
NEGRO**

Wild Beauty

Mojkovac

Pa da krenemo onda...

Startujemo u Mojkovcu, kod info-table rute Top Trail 3, na izlazu sa željezničke stanice i na nadmorskoj visini od 805m. (Ovo je i mjesto na kome ćemo završiti naše putovanje). Krenućemo u pravcu zapada, ka oko 1,2 km udaljenom izlazu na magistralu Bijelo Polje – Podgorica. Tu ćemo onda lijevo, ka Podgorici.

Narednih 6 km, do skretanja u nacionalni park Biogradska gora, preći ćemo u uslovima pojačanog saobraćaja, pa treba biti pažljiv i skoncentrisan – vremena za razgledanje i razgovor će kasnije biti više nego dovoljno jer je ova dionica jedina takve vrste na ovoj ruti.

Na početku sedmog kilometra od starta skrenućemo lijevo na mostić preko Tare, i ostaviti za sobom i magistralu i svakodnevicu: zakoračili smo u skute Bjelasice, i počeli dugi uspon do njenih vrhova. Taj uspon će biti dug 14 km, a izvešće nas sa 855 na 1930 metara nadmorske visine.

Mirni asfalt nas oko 600m

od mosta vodi kroz rampu na ulazu u Nacionalni park Biogradska gora a potom kreće naviše, vijugajući i kaskajući kroz nekoliko serpentina. Lijepa šuma u koju smo zašli - raskošni kaput od bukava, javora, smrča i jela - pratiće nas još dugo. Iza serpentina se lagano penjemo ka Biogradskom jezeru, do koga stižemo nakon 10,7 km od starta u Mojkovcu i na visini od 1110m.

Na jezeru svakako vrijedi provesti neko vrijeme; jedan od razloga je i 3,3 km duga staza koja vodi oko njega. A ako nas sasvim prožme magija vodenog ogledala u kojem se kupa i prelama duša planine, minuti se lako mogu pretvoriti u sate a ovi i u dane, provedene pod mirisnim drvenim krovom ili pod lakim talasanjem šatorskog platna... Tihovati negdje na obali sred sazvučja govora drveća i plahovitog šapata vjetra, posmatrati kako pažljivi dodir vazduha vlažnog od jezerskog daha rađa granicu između blistavo smaragdno i meko zelenog, a onda ih

Biogradsko jezero

njome i zatvara i uramljuje, podupirati pogledom oblake poprskane pticama i iščekivati da podnevna sjenka okruni dan i ogo-li ga do sumraka – to su i dužnosti i poroci putnika na biciklu, pa im nećemo izbjeći ni ovdje.

Kod jezera prestaje asfalt pa nastavljamo (nakon što popunimo zalihe vode!) makadamom koji je uglavnom dobrog kvaliteta, sa ponekom kraćom lošijom dionicom. Uspon postaje ozbiljan i put se ponovo spliče u serpentine dok se izvlači uz jednu od tri posljednje prašume u Evropi, u čijim dubinama ima stabala starih više od četiri stotine godina i viso-

kih više od 45m. Izlazak na Bjelasicu je ozbiljan posao. No nije ekstreman, a šuma je sve ljepša, uzana samotna traka pod nama je sve češće ukrašena bogatim tepihom starog lišća – eto prave paše za točkove svakog zaduvanog bicikla. Nakon nešto manje od 2 km (na 12,6 km od starta, i na skoro 300 metara iznad jezera) imamo opravdanu priliku za pauzu: desno se odvaja stazica do obližnje osmatračnice Lazovi. Visoka konstrukcija će nam u zamjenu za malo vremena pokloniti sjajan vidik, u kome i kroz koga se konačno rastajemo od čarobne vode pod nama.

Na 13,6 km od starta poč-

nje glavni dio uspona: serija od 12 serpentina koje postaju sve kraće i koje će nas tom svojom sve vatre-nijom vibracijom konačno, kao čepove gladne udaha, izbaciti iz šampanjca šume pravo na golet Bjelasice. Prije toga ćemo proći i dvije raskrsnice, na kojima će putokazi za našu rutu spriječiti svaku dilemu. Iza druge od njih (15,9 km, 1650 mnv) počinje spust u predio zvan Dolovi.

Na 16,9 km od starta (1680 mnv), oko 100m lijevo od puta su izvor i odmorište sa nadstrešnicom. A na 17,3 km, dok put već ponovo puže uzbrdo bježeći iz Dolova, na jednoj lakat krivini nailazimo na

usamljeni ples drvenih gre-da koje kao da su tu nani-jete vjetrom, pa nekom još većom slučajnošću posla-gane u nešto što bi se mo-glo nazvati robinzonskim kafančetom. Ako imamo sreće možda će i raditi. A ako ne, u skladu sa Mar-fijevim zakonom će barem put odavde postati lošiji i naporniji. Predstoji nam konačni trud na usponu, da bismo izbili u predio ispod oblog vrha Crna lo-kva, zvani Svatovsko gro-blje (19,5 km), odakle je vožnja mnogo lakša.

Put kojim vozimo sada već uveliko razgovara sa oblacima i niskim nebom: vidici su nezaboravni, i sa travnatog tepiha prostrtog

Repetitor na Zekovoj glavi

svuda oko nas pogled neprestano, kao po ulju, kli-za ka daljinama - na jednoj strani je kruna Komova i vijenac Prokletija koji se talasa iza nje, a na drugoj polako izrastaju vrhovi Sinjajevine. Mileći preko čela Bjelasice konačno osjećamo sve njene damare i svu njenu suštinu; zavijani širinom i visinom, gdje god da okrenemo glavu nailazimo na prozračno, na blistavo, prostrano, meko izvijeno, na ušima tihu a oku zaglušujuću ljepotu.

Ta se simfonija nastavlja i pojačava dok neosjetno prelazimo kraj našeg dugog uspona od magistrale (1930 m_nv, 21,1 km od starta) i stižemo na prevoj Jusin brijeg (22,9 km, 1900 m_nv). Prevoj je značajno mjesto na našem putu. Od njega bismo se brzo mogli spustiti na sjeveroistok do Šiškog jezera, odakle se potom može nazad ka Mojkovcu, čime bismo naše putovanje skratili na samo jedan dan (i propustili sve one ljepote koje nas čekaju na ostatku rute). Sa Jusinog brijega se može i otpješačiti do 2 km udaljenog Ursulovačkog jezera (nadmorska visina

takođe 1900m, ali se do tamo treba najprije popeti na 1955 mnv a zatim spustiti u cirk Ledeni izvori, na 1840m).

Iza prevoja se u velikom luku po padinama najvišeg vrha Bjelasice, Crne glave (2139 mnv), primičemo samo malo nižoj Zekovoj glavi (2117 mnv) i velikoj kamenoj zgradi na njoj koja podsjeća na neki od planinarskih domova u Alpima. Nažalost, ovaj nekadašnji vojni objekat je i dalje zatvoren za ushićene litalice poput nas: njegove TV, mobilne i svakojake druge antene podsjećaju na bodlje ljutitog ježa. No bio ljut ili ne, divan je ukras okoline, filigransko

dugme kojim se nebo i plavet Pešića jezera (skrivenog podno druge strane Zekove glave), kopčaju na Bjelasicu.

Na Pešića jezero se neizostavno mora baciti (zadivljeni) pogled. Možemo to da uradimo ako na raskrsnici ispred Zekove glave (24,6 km, 1900 mnv) skrenemo desno i uzbrdo nekoliko stotina metara, pa će nam se sa prevoja otvoriti ogromni, veličanstveni kameni amfiteatar a sa njegovog dna, dvjesto metara ispod nas, u oko i u sjećanje će uzletjeti dragocjena, vječita tajna gorskog ogledala.

Vrativši se na raskrsnicu, nastavljamo putovanje

Pešića jezero

spuštajući se ivicom cir-kova u kojima su izvorišta Biogradske rijeke i početak prašume Biogradske gore. Eto nas dakle na vrhu onog šapata koji smo ranije osluškivali na jezeru, i možda manje razumjeli do sada.

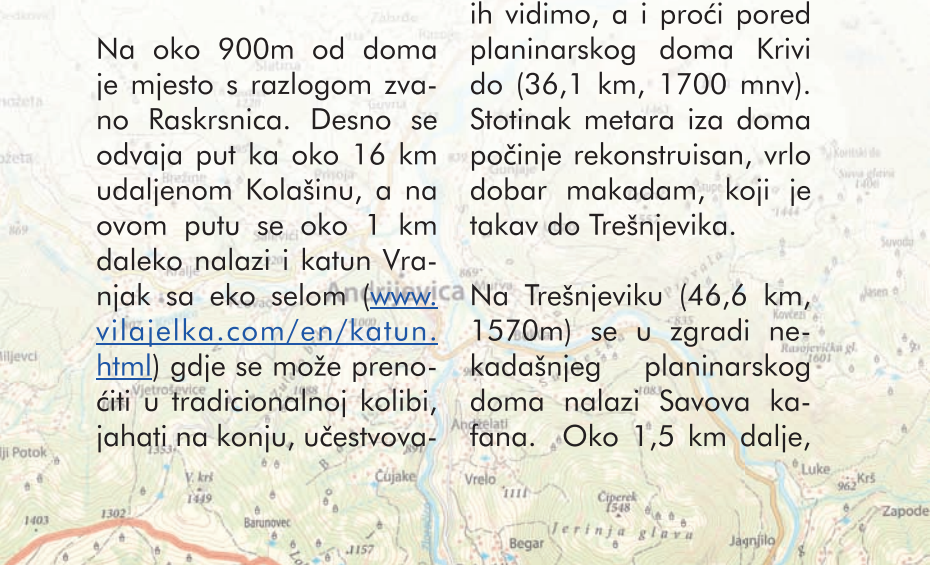
Solidni makadam nas ispod Zekove glave uvodi u Jaganjčarske rupe (1800 mnv), odakle se treba popeti do prevoja na Velikoj čkali (1940 mnv, 28,3 km - najviša tačka na koju nas ruta izvodi na Bjelasici). Odmah iza prevoja izlazimo na širi makadam (put do pomenutog objekta na Zekovoj glavi) na kome će povremeno biti lošijih dionica i kojim se spuštamo do planinarskog doma Bjelasica (31,1 km, 1760 mnv).

Na oko 900m od doma je mjesto s razlogom zvano Raskrsnica. Desno se odvaja put ka oko 16 km udaljenom Kolašinu, a na ovom putu se oko 1 km daleko nalazi i katun Vranjak sa eko selom (www.vilajelka.com/en/katun.html) gdje se može prenoćiti u tradicionalnoj kolibi, jahati na konju, učestvova-

ti u svakodnevnom životu mještana... Lijevi put vodi ka nešto manje od 15 km udaljenom selu Lubnice i ustvari predstavlja prečicu ka drugom dijelu naše rute, onom koji od Berana vodi nazad ka Mojkovcu preko sjevernih djelova Bjelasice.

No daleko je vrijeme povratka - previše je toga što još treba otkriti i čemu se treba diviti, zato ćemo na ovoj raskrsnici nastaviti pravo, i niz zatalasanu haljinu na istočnom obodu planine Ključ sići ka sledećoj značajnoj raskrsnici, na Trešnjeviku. Nizbrdica nije stalna i do Trešnjevika ćemo savladati par kraćih uspona. Usput ćemo uživati u pogledu na vrhove Komova i postepenoj promjeni perspektive u kojoj ih vidimo, a i proći pored planinarskog doma Krivi do (36,1 km, 1700 mnv). Stotinak metara iza doma počinje rekonstruisan, vrlo dobar makadam, koji je takav do Trešnjevika.

Na Trešnjeviku (46,6 km, 1570m) se u zgradi nekadašnjeg planinarskog doma nalazi Savova kafana. Oko 1,5 km dalje,

napuštamo asfaltni put i produžavamo pravo, makadamom. (Asfalt koji nastavlja desno i uzbrdo, vodi do eko-katuna Štavna, bungalovskog turističkog naselja sa 10 kućica za po pet osoba i restoranom.)

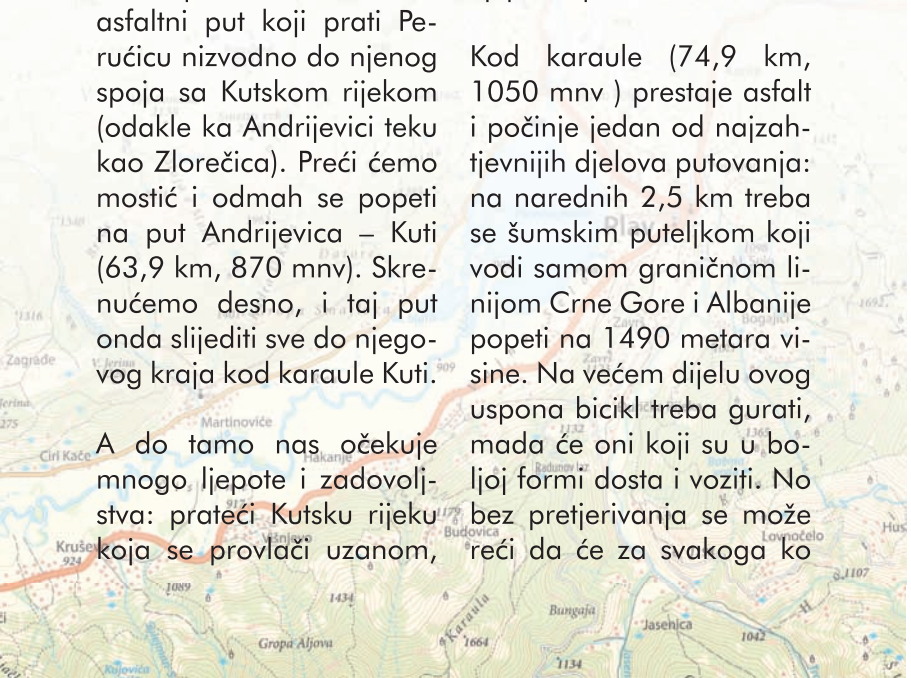
Tokom prvih 1,6 km od Trešnjevika penjemo se na 1650 mnv a odatle kreće dugi spust u dolinu rijeke Perućice i do sela Konjuhe (60,6 km, 870 mnv). Na spustu prolazimo već sasvim blizu Komova a otvara se vidik i na moćne prokletijske vrhove Žijeva glava, Mojan, Suvi vrh, pa čak i na udaljeni Maje e Rosit.

U Konjusima izlazimo na asfaltni put koji prati Perućicu nizvodno do njenog spoja sa Kutskom rijekom (odakle ka Andrijevići teku kao Zlorečica). Preći ćemo mostić i odmah se popeti na put Andrijevića – Kuti (63,9 km, 870 mnv). Skrenućemo desno, i taj put onda slijediti sve do njegovog kraja kod karaule Kuti.

A do tamo nas očekuje mnogo ljepote i zadovoljstva: prateći Kutsku rijeku koja se provlači uzanom,

zaboravljenom dolinom između planine Zeletin i zida Prokletija, ronimo kroz šumu, proplanke pored vode i nemirne perspektive okolnih vrhova. Uzani, veseli asfalt krivuda između svega ovoga skačući preko mostića, radoznalo zavirujući i njuškajući svaki kutak ovog neodoljivog carstva. Posebno je lijep pitomi dio u proširenju u kome se smjestilo razbacano, sićušno selo Kuti: ispod moćnog vrha Greben (2196 mnv) cvjeta planinska idila u simbiozi pašnjaka, dima iz koliba, debelog sloja mira i filozofski zamišljenih krava. Prije sela, na 67,7 km, je izvor Miloševa voda, a na 69,3 km nailazimo na lijepe slapove.

Kod karaule (74,9 km, 1050 mnv) prestaje asfalt i počinje jedan od najzahvatljivijih djelova putovanja: na narednih 2,5 km treba se šumskim puteljkom koji vodi samom graničnom linijom Crne Gore i Albanije popeti na 1490 metara visine. Na većem dijelu ovog uspona bicikl treba gurati, mada će oni koji su u boljoj formi dosta i voziti. No bez pretjerivanja se može reći da će za svakoga ko

voli izazove i ima strpljenja za naporne dionice ovo biti divna, egzotična avantura – fizička kondicija nije presudna ako se za ovu dionicu ostavi dovoljno vremena (vidjeti ispod), a osećaj dostignuća koji daje prelazak preko visokog planinskog grebena i spuštanje u novi svijet koji počinje sa druge strane, u dolini Gusinja i Plava, jedinstven je i ne može se doživjeti na drugi način.

(Oni koji ipak odustanu od ovog dijela rute, mogu da se vrate nazad i produže do Andrijevice odakle će potom glavnim putem stići u Plav. Odatle mogu do Gusinja, a onda se ponovo moraju vratiti u Plav.)

Pa da krenemo onda: biciklistički putokaz će nas uputiti na početak pomalo zarasle ali ipak jasno vidljive staze, koja odmah hvata visinu na nekoliko bliskih serpentina. Poslije par stotina metara se staza širi u čvrsti i ponekad pomalo kameniti puteljak, koji se neko vrijeme lagano penje a onda spliče u novu seriju serpentina. Šuma je veoma lijepa, i sigurno nam usputne pauze radi odmora neće biti dosadne. Na

samom vrhu izbijamo na livadu (1490 mnv) na čijoj ćemo desnoj strani oko 50m dalje primijetiti veliki bijeli granični kamen B-11 – lijepa prilika za fotografisanje. U daljini ispred nas vide se prokletijski vrhovi nad dolinom Grbaje, Karanfili i Trojan.

A na drugoj strani livade počinje spust ka dolini rijeke Grnčar i ka Gusinju. Do izlaska na asfalt kod karaule Grnčar imamo nešto više od 3 km. U fantastičnoj atmosferi bukove šume kotrljaćemo se po divnom tepihu od lišća, ali treba stalno imati u vidu da taj tepih - koji je na pojedinim mjestima toliko debeo da liči na kakav smet - u sebi krije i suve grane i kamenje zbog kojih se začas možemo naći na zemlji. Zato je za one koji žele da budu sigurni, najbolje da voze sasvim sporo ili da povremeno siđu sa bicikla.

Iza prostrane Lipovičke livade čeka nas kraći uspon iz istoimenog potoka (78,9 km), a na 80,7 km i 960 mnv stižemo do asfalta kod karaule Grnčar i obližnjeg graničnog prelaza Bojovići (odakle se izuzet-

Dolina Grebaje

no slikovitim makadamskim putem kroz albansku teritoriju može stići do Skadra ili Podgorice). Visinska razlika u odnosu na tačku sa koje smo počeli spust (kod graničnog kamena B-11) iznosi 530m.

Potrebno vrijeme za prelazak od karaule Kuti do karaule Grnčar je: 1,5-2,5h za uspon i oko 1h za (pažljiv) spust, ukupno 2,5-3,5h.

Do Gusinja (86,8 km, 920 mnm) se put lagano spušta. U ovoj varošici vrijedi bar predahnuti i probati lokalni burek, ali bi najbolje bilo da naše putovanje po TT3 na kratko prekinemo i na biciklu posjetimo, nešto

više od kilometra udaljene, Alipašine izvore, kao i izuzetno atraktivnu dolinu Grebaje (bilo bi zaista velika šteta ne vidjeti je).

Do Plava ćemo stići mirnim, uzanim putem koji vodi južnom stranom rječice Ljuče i Plavskog jezera. S druge strane jezera diže se visoka i strma gromada Visitora, a od jezerske vode nas dijele komadi močvarnog terena - zelenog kraljevstva ptica. Ljuča vrijedno krivuda kroz prostranu, široku i ravnu dolinu, osvajajući i tkajući u tom prostoru jedan posebni svijet koji ne pripada ni planinama ni ravnicima nego samo njoj, i u kome ona suvereno vlada. Povremeno se penjemo na niske

Plav

brežuljke sa kojih se pruža lijep pogled na okolinu.

U nasmijanom Plavu (98,8 km, 950 mnv) treba probati ćevape i kisjelo mlijeko, prije nego što krenemo na krug preko Hridskog jezera i u najveće visine na našem putovanju. Kad je toplo, na to treba dodati i kupanje u Plavskom jezeru.

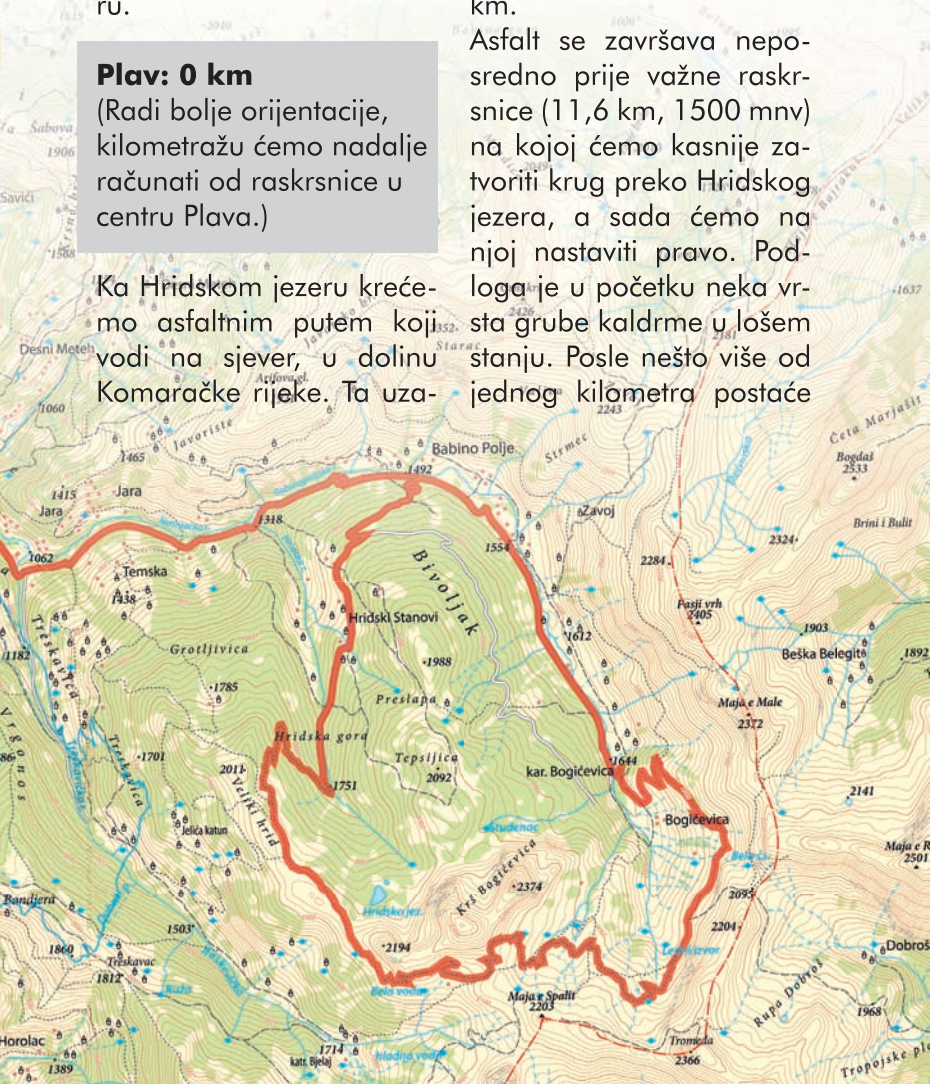
Plav: 0 km

(Radi bolje orijentacije, kilometražu ćemo nadalje računati od raskrsnice u centru Plava.)

Ka Hridskom jezeru krećemo asfaltnim putem koji vodi na sjever, u dolinu Komaračke rijeke. Ta uza-

na dolina je stisnuta među vrhovima koji su posebno visoki na njenoj sjevernoj strani. Vozeći ovuda, uživamo u šumskom zelenilu i u idiličnim pašnjacima. Poslije sela Komarača (3,6 km) počinje lagani uspon. Vode usput ima dovoljno: izvori su na 2,7 km, 6,7 km, 7,9 km, 9,1 km (Bećova voda), 9,3 km i 12,8 km.

Asfalt se završava neposredno prije važne raskrsnice (11,6 km, 1500 mnv) na kojoj ćemo kasnije zatvoriti krug preko Hridskog jezera, a sada ćemo na njoj nastaviti pravo. Podloga je u početku neka vrsta grube kaldrme u lošem stanju. Posle nešto više od jednog kilometra postaće

nešto bolja.

Babino Polje, predio kroz koji prolazimo, lagano se širi, a divlje linije grebena i vrhova Bogičevice postaju ukras i kruna svakog pogleda. Kilometar i po poslije katuna Bajramdurovi pijeskovi (oko 100m od puta sa lijeve strane) stići ćemo na mjesto na kome se desno odvajaju prilazni put do obližnjeg malog, ali lijepog i novog planinarskog doma PD Hrid iz Plava (15,9 km, 1650 mnv). U domu se

časma i zgodan prostor za kampovanje.

Nazad na našu rutu: nadomak skretanja ka domu je jedna spomen-česma sa klupama i stolom – pravo mjesto za predah, jer nas nadalje čeka ozbiljniji “posao” – još oko 9 km uspona, sa visinskom razlikom od oko 530m. Put postaje lošiji (pretežno zemljani) i na prvih par kilometara se preko četiri serpentine penje u katun Jesavica (1820m). Da taj uspon

Hridsko jezero

može prenoćiti ali nije stalno otvoren, pa je noćenje potrebno najaviti PD Hrid (vidjeti dio sa kontakt podacima). Ispred doma je

bude zanimljiviji pobrinuće se mala vikendica-brvnara na njegovoj sredini: dvorište je okićeno lijepim klupama i stolovima za uživa-

nje u vidiku, tu je i voda iz izvora, a iznad ulaza u brvnaru ponosno stoji tepih sa likom Josipa Broza Tita (koji se tu diči crnom kao zift, afro-frizurom). Ovo je poslednja prilika da se snabdijemo vodom za narednih 18 km puta za koje će nam - što zbog uspona što zbog obilja onoga što na njemu može da se vidi - trebati dosta vremena.

Kilometar iza serpentina je lakši, a onda treba savladati jedan samo par sto-

lijevo i uzbrdo odvaja put za Dečane na Kosovu. Ali odavde se „odvaja“ i izuzetan pogled na ogromni, surovi, kameniti amfiteatar ispred nas kojim dominira Krš Bogičevica (2374m). Iza nas se otvara dolina babinopoljske rijeke kojom smo se popeli dovdje, i nad kojom suvereno vladaju markantni Pasji vrh (2405m), Crni krš (2426) i Starac (2352m).

S druge strane Krša je naš cilj, Hridsko jezero, ali do

tina metara dug ali težak uspon na kome je put u posebno lošem stanju. Nedaleko je raskrsnica (19,4 km, 1960 mnv) na kojoj se

tamo se treba još oznojiti. Na sledećem kilometru se boljim kamenitim putem urezanim u strmu stranu Ravnog brda spuštamo na

1970m, odakle načinjemo posljednju etapu do jezera. Grubi i pusti planinski put se tokom naredna četiri kilometra ponegdje i spušta ali se uglavnom penje, i izvodi nas konačno na 2130m visine (24,6 km od centra Plava) – ovo je najviša tačka na cijeloj ruti TT3. Sa nje se odlično vide okolni vrhovi: na sjeveroistoku iza Pasjeg vrha proviruje ludo propeti špic Bogdaša (2533 mnv), na jugoistoku stražari Tromeda (2368 mnv, tačka susreta granica Crne Gore, Kosova i Albanije), karakteristični zub pravo pred nama je Ujkov krš (2269 mnv), i iza njega se ka horizontu ređaju najviši vrhovi albanskih Prokletija. A iza leđa, Krš Bogićevice se već toliko nadnosi nad nama kao da se sprema da nas proguta: prolazimo njegovom južnom stranom.

Kratki i intenzivni spust provešće nas pored nekadašnje vojne karaule (25,8 km, 2091 mnv). Sada je napuštena, ali je u planu da bude pretvorena u planinarski dom - u svakom slučaju nudi dobar zaklon od kiše i grmljavine. Iza karaule polako ulazimo u

predivan predio sa borovom šumom i, obilazeći potpuno oko Krša, izbijamo na tačku sa koje prvi put možemo da vidimo modru vodu Hridskog jezera.

Na 28,2 km i 2045 mnv (tu je i biciklistički putokaz) je mjesto na kome treba ponovo odvojiti vrijeme za lokalne čarolije: uzanom stazicom koja ovdje počinje možemo se brzo spustiti do vode. Staza je vrlo strma pa bicikle možemo da ostavimo u rastinju pored nje, odmah ispod puta. Šetnja oko jezera (uzanom putanjom koja se na nekim mjestima gubi u zelenilu i kršu, ali se uvijek može ponovo pronaći) sa povratkom na put duga je oko 1,7 km.

Jezero mnogi smatraju najljepšim u Crnoj Gori i zaista, sav trud da se dođe ovamo isplatiće samo jedan njegov mirni osmijeh kroz grane borova. Skriveno je u malom šumskom dlanu, uplašenom na onoj strani na kojoj čuči pod u nebo uznijetim stijenama, a smjelo poput terase uznijetim nad okolinu, na onoj drugoj. Zato jezero pristaje

na granice sa samo tri strane svijeta: na onoj četvrtoj se preko linije neba preliva i odlazi u plavetnilo daljina gdje mu, kao ni nebu, nema kraja. Stoga biva očigledno da je ovo i najveće jezero u Crnoj Gori, u Evropi, na svijetu ...

Ukoliko imamo dovoljno vremena isplati se slijediti i stazicu koja sa istočne strane jezera kreće do nedaleke prostrane livade Tepsijica - to je meki jorgan raskošne trave, prostrt ispod moćnih vertikalna Hridskog krša. Poželjećemo da ovdje ostanemo dugo, prespavamo, ostanemo još jedan dan, prespavamo...

Poslije jezera naš put pono-

vo postaje lošiji, ali se zato neprestano spušta preko šumovite Hridske gore. Na 35 km od starta nailazimo na skroman izvor sa crijevom, na desnoj strani puta. Ubrzo poslije ove tačke put se ponovo pretvara u grubu kaldrmu, a na 38,8 km ćemo se ponovo spustiti na raskrscopicu koju smo ranije prošli idući od Plava. Sada ćemo tu skrenuti lijevo (asfalt počinje nedaleko) i do Plava se vratiti sjajnim spustom niz put kojim smo i došli.

Vrijeme je da konačno napustimo Plav (možda posle još jedne porcije čevapa i kisjelog mlijeka) krenemo ka Andrijevici, putem ispod Visitora.

Kolašinski katun

Plav: 0 km

(Radi bolje orijentacije, kilometražu ćemo ponovo računati od raskrsnice u centru Plava.)

Put nije pretjerano opterećen saobraćajem, ali vozila ipak ima pa se posle sanjarenja u pustim predjelima kojima smo prošli, treba vratiti u realnost i voziti pažljivo narednih 11 km, do varošice Murino (830 m_{nv}) i skretanja ka delekim Rožajama. Prelazimo most preko Lima i krećemo asfaltom koji lagano teče ka istoku, kroz sela Rženica i Papratište.

No na 19,3 km i na visini od 1100m napušt ćemo udobnost asfalta zarad novih količina avanture, i skrenuti lijevo, na makadam koji se odmah strmo penje uvis. Najteži dio do čuke Kunj (1590 m_{nv}) dug je 4,6 km, a potom će biti lakše (ne i lako). Vrhom dugog grebena koji svijet dijeli na dvije polovine polako napredujemo ka Prijedolskoj glavi i Skali. Doping će nam biti lijep pogled ka vr-

hovima Visitora i Zeletina, i iza njih ka vijencu Prokletija.

Na 26,9 km, ispod Prijedolske glave i na mjestu zvanom Čafa, pored male obnovljene crkve stražari dvadesetak grobova boraca poginulih u jurišu 1912. godine. Sa ovog mjesta se ponovo otvara i jedan sjajan vidik - s jedne strane na otvoreni dlan doline Plava sa Plavskim jezerom, a sa druge na dolinu Šekularske rijeke, i dalje ka Beranama.

Uspion dug nešto više od 9 km konačno se završava na visoravni Mokre planine, na raskrsnici udaljenoj 28,6 km od Plava, i na visini od 1915m. Nalazimo se u lijepom, zanimljivom i zatalasanom predjelu u kome ćemo neprestano ići gore-dole prolazeći usput Mašnički katun (31,6 km,

1800m) i uživajući u pogledu na Hajlu, kojoj se polako primičemo.

Na isteku 38. kilometra dolazi trenutak da se uloženi napor isplati: ispod vrha Usovište izbijamo na prevoj (1875 mnv) sa koga počinje 8,5 km dugi spust kroz šumu u dolinu Kaludarske rijeke (1010 mnv). U dolini izlazimo na makadamski put koji nas vodi ka sjeveroistoku, na završnu etapu ka Rožajama.

Uspion je umjeren do početka 51. kilometra, a onda iz uvale Murgaske rječice (1210 mnv) krećemo ka oko 10,5 km udaljenoj Čafi Murgas (1780 mnv) na kojoj ćemo dotaći granicu sa Kosovom. Ovaj dugi uspon u prvom dijelu vodi kroz pretežno bukovu a zatim i četinarsku šumu, a u drugom kroz zanimljiv predio na planini Murgas, prošaran retkom četinar-

Hajla

skom šumom i proplancima. Sličan je i pejzaž iza prevoja: polako se spuštamo niz blage obline terena, prolazeći na početku 63. kilometra pored velike bare (ili omanjeg jezera, zavisno od toga kako gledamo na život) raskošnog imena - Košutina lokva. To lijepo blijedo-zeleno i sneno oko je plitko ali nikad ne presušuje, valjda puštajući suzu za svakim namjernikom koji ga napušta.

U nastavku spusta u jednom trenutku ćemo, daleko na horizontu ispred nas, videti više od 80 km udaljene vrhove srpske planine Kopaonika. No zato se vješto od nas skriva sasvim bliska gromada Hajle, po čijim se najdaljim obroncima ustvari krećemo.

Na 64. kilometru ponovo

ulazimo u gušću šumu i niz tri serpentine silazimo u uzanu dolinu rječice Suvovar, duboko usječenu pod Hajlom, dolazeći i do boljeg makadamskog puta (66,2 km, 1438 mnv). Na 69,7 km i na 1250 mnv stižemo na jednu vrlo simboličnu tačku: vrelo rijeke Ibar, koja odavde kreće na svoj 276 km dugi put preko Rožaja, Kosovske Mitrovice, Raške i Kraljeva, povezujući do svog ušća u Zapadnu Moravu ljude i istoriju, legende i svakodnevni život. Vrelo je ukrašeno velikim listovima lopura među kojima kuvaju i pjene se, bogate žile vode. U donjem dijelu doline otvoriće se konačno i lijep pogled na moćni krševiti greben ove planine koji poput divovskog podupirača drži nebo – prava soa nebeska, kako voli da kaže

svijet što prebiva u crnogorskim katunima.

Početak 76. kilometra do vodi nas do asfalta kod Dimiškinog mosta (1040 mnv), pred ulazom u Rožaje.

Dimiškin most: 0 km (Radi bolje orijentacije, kilometražu ćemo nadalje računati od raskrsnice kod Dimiškinog mosta)

Skrenućemo ovdje lijevo na put za Berane i prolazeći pored motela Grand i ubrzo potom pored restorana Duga – Zeleni raj početi lagani uspon do 5,1 km udaljene raskrsnice u selu Kalače. Ovdje ćemo napustiti glavni put za Berane i krenuti sporednim asfaltom ka selu Trpezi.

Uspón od Kalača je u prvom dijelu intenzivniji ali uvešće nas u sjajni predio poprskan malim uspava-

nim zaseocima, livadama i pašnjacima, sa malo šume ovdje i ondje - koliko da se vožnja začini kako treba. Uz malo sunca bude se i plamte pitomine dokle oko seže, a hlade ih i smiruju bijeli zidovi kućica što poput glava čioda zabodenih na krojačkoj probi, pripijaju raskošnu zelenu čojtu tačno po mjeri svakog putnika namjernika. Dok se probijamo kroz zanosni mir ovog pejzaža, neće nam nedostajati prilike da sanjarimo i budemo mudro rasijani; no ne treba razmišljati o tome šta je iza sledeće krivine, niti iščekivati uzbudljiva iznenađenja: ovo je jedno od onih mjesta na kojima se treba zadovoljiti sopstvenim postojanjem.

Preći ćemo preko brda Slijepa glava (9,7 km, 1300 mnv) i iza njega ući u četinarsku šumu na završnom

dijelu uspona ka prevoju Turjak (11,6 km, 1350 mnv). Sa tog prevoja ćemo vidjeti vrhove Bjelasice na zapadu, na jugu greben Hajle, a na jugoistoku kamenitu krunu Rusulije i Žljeba, vrhova iza kojih se nalazi grad Peć na Kosovu. Spust sa prevoja dug je čitavih 16 km – isprva kroz šumu a onda opet kroz otvorene predjele,

projurićemo kroz raštrkano selo Trpezi i spustiti se u dolinu Vrbičke rječice (740 mnv). Odatle se lagano penjemo nešto više od 3 km, prolazeći skretanje za varošicu Petnjica i izlazeći na prostranu i već dosta gusto naseljenu visoravan iznad Berana. Sa nje ćemo onda lako i brzo sići do te varoši (41,9 km, 670 mnv).

30

Berane

Polako se primičemo kraju našeg velikog kruga na istoku Crne Gore. No prije završetka će biti još mnogo toga za pamćenje: otkrićemo još lijepih tajni Bjelasice, ovog puta na njenoj sjeveroistočnoj strani.

Berane: 0 km
(Radi bolje orijentacije, kilometražu ćemo nadalje računati od velike raskrsnice "kod Auto-Mota", na magistralnom putu Andrijevića - Ribarevine (pravac za Bijelo Polje, Mojkovac i Podgoricu).

Krenućemo putem ka Andrijeviću ali ćemo ga po-

slije oko 400m napustiti i skrenuti desno, na sporedni asfalt ka manje od kilometra udaljenom manastiru Djurđevi stupovi (www.eparhija.me/manastir-djurđevi-stupovi).

Od lijepog kamenog manastirskog zdanja kotrljamo se dalje tik ispod prvih zelenih talasa Bjelasice. Kroz voćnjake, kroz bašte, i kroz svakodnevni život onih Beranaca koji žive u najljepšem dijelu svog mjesta: jednom nogom u gradu a drugom na selu, s jednom rukom na cvijeću u vrtu a drugom nad očima - da pritisne tijelo moćne planine i utisne ga u krhki ljudski pogled. Što

Jelovica - Glava

se tiče nas koji ruke držimo na upravljaču bicikla, ovaj predio je jedan od onih koji mogu da nam se dopadaju a da ne moramo da razmišljamo zašto.

Na 3,3 km i 720 mnv izlazimo na uzani asfalt ka Lubnicama, kojim ćemo onda krenuti lagano uzbrdo, uz uzanu dolinu rječice Bistrice. Put je vrlo miran i na njemu ćemo sresti malo vozila, ali zato mnogo zaigranih sjenki što teku sa okolnih vrhova, natapajući i uspavljajući krošnje drveća i usred ljetnjeg dana.

Na početku osmog kilometra prolazimo kroz Zdravac - kratki, poput konca uski i u visinu otisnuti prosjek kroz razjapljenu kamenu

čeljust planine. Dok nas taj Kerber ne pusti na drugu stranu, nema nam ulaska u pravi svijet Bjelasice. I mada ne postavlja pitanja kao Sfinga, mora mu se dokazati da zaslužujemo tu drugu stranu: zavidljen uzdah, pogled koji predjelu zamišljeno vraća odraz njegove ljepote, ili prve kapi znoja, trebalo bi da budu dovoljni.

Da smo nadomak Lubnica (12,9 km, 995 mnv) reći će nam usamljena crkvice od sige zasađena pored puta, oko 600m prije ulaska u ovo selo. A za one koji navigaciju više zasnivaju na svjetovnim stvarima, tu je ničim izazvani, takođe drveni, i takođe usamljeni kafe "Točilo", nepunih 200m dalje.

U Lubnicama ćemo ostaviti put koji nam je dotle vjerno služio i koji odlazi pravo, preko Jelovice ka katunu Vranjak i Kolašinu, odnosno ka mjestu zvanom Raskrsnica na kome smo bili u prvom dijelu putovanja, prije mnogo godina. (Tako će nam izgledati zbog tovara utisaka koji se u međuvremenu nataložio na nama i na biciklu.) Na 13 km koje smo prešli od Berana popeli smo se manje od 300m, ali kada skrenemo na uzani asfalt desno, počće pravi uspon na Bjelasicu.

Poslije 3,3 km, na izlasku iz sela Kurikuće (1160 mnv) počinje solidan šumski makadam koji nas kroz uzanu i duboku dolinu izvodi najprije do renoviranog doma Suvodo (17,6 km, 1290 mnv, mogućnost smještaja, česma ispred) a onda kroz lijepu četinarsku šumu na otvoreni predio oko katuna Suvodo.

(Par stotina metara poslije doma lijevo se odvaja pu

teljak koji nam pruža drugu priliku da posjetimo ranije pomenuto Ursulovačko jezero - prva i bolja je bila sa Jusinog brijega. Jezero je sada oko 6 km daleko i na visini od 1902m, tj. 740m iznad nas, pa za odlazak i povratak treba odvojiti nekoliko sati. Bicikl na usponu možemo voziti dok nam odgovara a onda ga ostaviti i nastaviti pješice, ili čitavu turu izvesti pješice.)

Katun je okružen vrhovima visokim oko 2000m a Crna glava, sa naše desne strane, ima cijelih 2122m (ova "rezervna" Crna glava zove se isto kao i ranije pomenuti najviši vrh Bjelasice, ali je 17m niža od njega i nalazi se oko 5 km sjevernije).

Sa raskrsnice u katunu (20,2 km, 1465 mnv) do

Suvodo

Šiškog jezera, naredne atrakcije na našem putu, možemo i pravo i lijevo. Pravo je kraće ali strmije i manje zanimljivo, pa ćemo skrenuti lijevo. Ni ovaj uspon dug 2 km nije lak, ali inspiracija će biti izvanredni predio u koji ulazimo: zelenilo trava i ljupki nakloni cvijeća na lebdećim oblinama pašnjaka, podmeću se pod bruj oštrih litica ledničkog cirka Reljina i pitome ih svojom suptilnom snagom. Kroz tu vječitu tihu borbu Davida i Golijata brzo ćemo stići na kraj uspona i na raskrsnicu na kojoj s lijeva dolazi prečica sa Jusinog brijega, pomenuta na početku ove priče.

No mi ćemo desno, na sjajni dio kroz livade i kroz staru šumu, do jezerca Ševarina (22,7 km, 1660 mnv). Šteta je ne usporiti u tom malom svijetu, samom sebi dovoljnom i u svemu zaokruženom, tako savršeno potpunom da dalje može da se razvija jedino ka laganom nestajanju. Zato jezerce sporo umire, a njegove žabe pjevaju držeći kofere spakovane za put. A za nas bi najbolje bilo da ovdje hodočastimo gurajući bicikl - inače može biti da nam njegova bistra duša pritisnuta sjenkom šume promakne u magnovenju, onako kako bi nam promakla i neka srna koja gleda iz prikrajka.

Šiško jezero

Nedaleko od Ševarine izlazimo na sjaj pašnjaka oko katuna Šiška a onda nije daleko ni Šiško jezero (24 km, 1660 mnv). Dugo je oko 250 metara i da se običe pješice potrebni su minuti – sasvim dovoljno vrijeme, jer su za zaljubljanje u njega potrebni sekundi. Kao i svaka prava ljepota spokojno je i nezainteresovano za one koji bi da mu se dive, dok u prostranom travnatom dlanu planine leži kao biser u kutiji od zelenog pliša. Nema granice želji da se ovdje ostane dugo, da se u vedrom beskraju koji se s vodenog ogledala bez napora širi po nebu, posmatraju oblaci dok silaze na pojilo te se opružaju i plutaju uz obalu, preživajuć. Pa i kad bi umjesto tih bijelih, pitomih brava naišli neki tamni i ljuti bikovi, čini nam se, voljeli bismo i to - da se plašimo i da drhtimo dok se grom prolama i razmiče pobljedjele vrhove, a teška munjevita kiša otvara rupe na vodi. Magija gorskog oka ništi i brige i opreznost, a kako ne bi ionako često slabu svijest o tome koje je doba dana, i hoćemo li stići do noći tamo gdje smo na-

mjerili...

No kad se jednom prene-
mo, treba napraviti izbor između dvije mogućnosti povratka u Mojkovac. Jedna je preko Jelina katunine, Brskova i Rudnice (16 km, kraća), a druga preko Žarskog katuna, planinarskog doma Džambas, Uloševine i prevoja Krstac (28 km: duža, teža... i ljepša). Omamljeni tek završenim uzletom u snove, poslije napornog razmišljanja vjerovatno ćemo izabrati varijantu koja je u tom trenutku pogrešna za nas, ali ne mari – bez pogrešnih odluka iskustvo putnika na dva točka nikad ne bi bilo potpuno, te treba uživati u onome što smo odabrali.

Šiško jezero: 0 km
(Radi bolje orijentacije, kilometražu ćemo nadalje računati od jezera)

Alternativa 1: Jelina katunina - Brskovo – Rudnica – Mojkovac (16 km)

Putić koji slijedimo sa jezera je skromniji, zemljani. Odvešće nas uzbrdo do obližnjeg prevoja (1710 mnv) sa koga će lagano krenuti naniže livadom

pod vrhom Žuber. Ali poslije samo oko 300m, iskopniče na ivici bukove šume u uzanu, slabo vidljivu stazicu koja se uplašeno hvata za stabla, pokušavajući da se nekako spusti niz žestoku strminu između njih. Od ivice šume (na kojoj nas neće iznevjeriti putokaz za TT3) do prelijepe, uzane i zatalasane livade ispod nje zvane Jelina katunina (1,1 km, 1590 mnv) – ima samo oko 300m, ali uz 60m razlike u visini. Si-

lazak nije opasan, ali treba biti pažljiv: onima koji veoma dobro vladaju tehnikom vožnje ovaj strmi spust će biti sjajan izazov, ali većina ostalih će željeti da do katunine stigne hodajući pored svog čeličnog konjića.

Kad kroz lavirint stabala i njihove sjetne uzdahe (ili to mi stenjemo?) konačno iscurimo u to svijetlo proširenje ispod, naći ćemo se u prostoru na kome se

Vragodo

vertikale srebrnaste bukovne kore upliću sa gizdovom travnatom potkom livade i omekšanim svijetlom dana. Samo zato, reklo bi se, da stvore tkanje koje će prihvatiti i ponijeti broš napuštenog katuna, tamo s desne strane i malo iznad dna Jeline katunine, čije su daske i grede odavno pomirene sa sudbinom te stoga izbljedjele na način koji je dragocjen i jedino prihvatljiv za završetak ove slike. Nama preostaje da se i nehotice osvrćemo za svakom sjenkom u šumskom zidu što se svuda okolo nadvija nad nama, zaustavljen u padu poput biblijskih voda Crvenog mora - jer ne može se na ovakvom mjestu očekivati išta drugo do da odnekud bez glasa i šuma protrči vilenjak u crvenim čizmama, sa kojih su zvončići poskidani zbog radoznalih lutilica poput nas.

Na drugoj strani livade ponovo ulazimo u šumu ali tu je staza već ozbiljnija i šira. Šumska atmosfera je ovdje sjajna a staza u početku fina za vožnju, no brzo postaje strmija i kamenita pa će većina putnika opet više voljeti da

siđe s bicikla. Oni koji su uporni da voze, treba da imaju na umu da je jaruga potočića s desne strane duboka desetak metara i ima vrlo strme strane, kao i da se staza često sužava ili ima nagib na tu stranu (ili i jedno i drugo, na mjestu na kome je dio padine skliznuo u potok odnijevši i dio staze, pa treba biti pažljiv i ako se pješaći).

Poslije manje od kilometra spustićemo se u katun Vragodo (2,1 km, 1480m). Za razliku od Jeline katunine, ovo je obično prilično živo mjesto – drvosječe i njihovi kamioni su bučno malo ostrvo u ovom udaljenom kutu Bjelasice.

Iz katuna već kreće "pravi" put, u početku ne naročito dobar (zemljan pa potom kamenit), ali polako će postajati bolji. Njime se 1,5 km spuštamo (na 1295 mnv), a onda se tokom narednih 3 km, preko slikovitog predjela Sjenokosi i kroz par dalekih vidika, polako penjemo na Pobrđe (6,5 km, 1430 mnv). Makadam je tu već sasvim solidan, pa ćemo se niz sve pitomije skute Bjelasice brzo sjuriti do Brskova i do

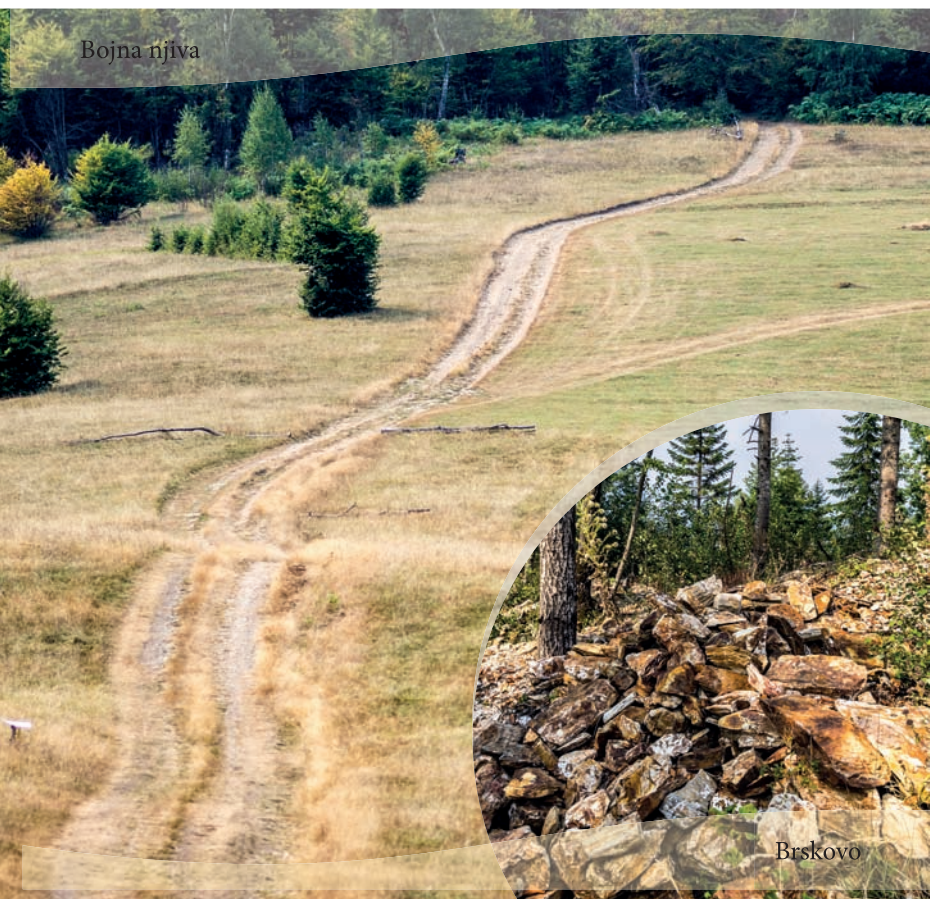
početka asfalta iznad Rudnice (13,8 km, 850 mnnv). (Prije toga ćemo na 10,5 km proći pored izvora s lijeve strane puta, na kome je voda sprovedena crijevom.)

Kraj našeg putovanja je sad već sasvim blizu – ako u Mojkovcu opet odemo da željezničke stanice, ukupna kilometraža na ovoj dugoj avanturi će biti 306 kilometara.

Alternativa 2: Žarski katun - planinarski dom Džambas - Uloševine – Krstac – Mojkovac (28 km)

U ovoj varijanti od Šiškog jezera krećemo putem koji vodi na sjeveroistok i koji posle početnog spuštanja na 1590 mnnv (0,7 km) počinje strmo da se penje. Makadam je solidan ali povremeno i loš, pa zbog svega toga uspon nije lak, posebno u blizini katuna Lainska (1,4 km,

Bojna njiva

Brskovo

1660 mnv). Ali kad stignemo do katuna Kojanovac (3 km, 1830 mnv) te od njega preko čuke Čadorišta (1900 mnv) dovršimo manje naporan ostatak uspona na visoku, zatravljenu, prostranu, otvorenu pučinu Bjelasice, gotovo je sa borbom za dovoljno vazduha u plućima - do Mojkovca ćemo uglavnom (uz kraće izuzetke) "živjeti" od dividende koju smo stekli znojem prolivenim na ovom usponu.

A od Čadorišta se naša bjelasička bajka ponovo raskošno rascvjetava: pejzaži se ovdje u izvjesnoj mjeri razlikuju od onih na južnim visinama planine: odnekud je izgleda moguće da su ovdje vidici još ljepši a daljine još prozračnije. Blistanje koje luče i kojim se znoje nepregledni debeli tepisi trave, nadmašeni su samo azurnom plaveti iznad, tako intenzivnom da izgleda kao da smo na himalajskim visinama – tamo gdje neba crpu boje, snagu i dubinu iz prostora iza koga stoji samo još svemirsko prostranstvo. Na vrhovima Bjelasice zemlja boji nebo, i nebo boji zemlju. A ta međusobna refleksija

uvijek prožima i dušu putnika, puneći je onom plemenitom vrstom radosti za kojom on - ponekad i nesvjesno - neprestano traga, zbog koje trpi napore i čudi vremena, boreći se često i sa samim sobom. To je traganje koje rijetko biva nagrađeno u takvoj mjeri kao ovdje, i pred tom činjenicom sve drugo blijedi...

Na početku predjela zvanog Suvo polje ispod čuke Ogorelice nailazimo na samotnu, lijepu kamenu kućicu sa česmom ispred. Odatle ćemo preko polja pravo na sjever, dok nam se nadomak par malih loкви ne otvori i ne ponudi i ta strana svijeta. Odatle ćemo lijevo, ka vrhu čuke, gdje se naš uspon konačno završava na 1965 mnv i 5,4 km od Šiškog jezera.

U početku mjestimično slabije vidljiv puteljak spušta nas ivicom Bardove kose na makadam (7,8 km, 1725 mnv) koji vodi do katuna Omar, na istoku. (Sa vrha Bjelasice i tokom spusta može se vidjeti udaljena, lijepa, nova crkvice koja čuču na predivnom uzvišenom mjestu u tom

katunu). No mi ćemo lijevo, kroz krševiti, zanimljivi i nesvakidašnji pejzaž, preko katuna Dolovi, do Žarskog katuna (9,8 km, 1665 mnv). Na komadu strme nizbrdice pred katunom put je dosta loš. A poslije katuna se lagano navikavamo na šumu i na zemaljske predjele.

Na 13,4 km i na 1415 mnv je planinarski dom "Džambas" i to mjesto nikako ne treba proći bez svraćanja, predaha, osveženja ili ručka, i bez čašice razgovora sa domaćinima. Tu možemo saznati sve novosti vezane za Bjelasicu – je li zima bila hladna i koliko je snijega bilo, a kakvo se vrijeme sad sprema, ko je bio, prošao (a ko se oče-

kuje)... - i dobiti odgovore na sva pitanja o njoj koja su nam se mogla pojaviti u glavi tokom prelaženja od Šiškog jezera.

Odmah ispod doma je raskrsnica na kojoj se lijevo odvaja put ka Brskovu (i varijanti 1 na našoj ruti) a mi ćemo pravo, finim šumskim putem do groblja na Mjedenom guvnu (15,6 km, 1170 mnv). Zemljani šumski put koji vodi odatle često ima ulegnuća izdubljena točkovima traktora i kamiona, u kojima poslije jakih kiša može biti mnogo blata – ako se desi da se sa Bjelasice spuštamo po takvom vremenu, bolje je iskoristiti varijantu 1 i pomenuti put koji se ispod

Bojna njiva

doma odvajaju ka njoj.

Na Bojnoj nivju prolazimo pored spomenika Mojkovackoj bici (19,5 km, 1125 mnv) a oko 600m dalje počinje bolji (makadamski) put. U romantičnom i slikovitom predjelu Uloševina je eko katun Filipović (21,6 km, 1060 mnv) - još jedno mjesto koje vrijedi posjetiti i gdje vrijedi posjedjeti (a može se naravno i prespavati). Od katuna nije daleko ni prevoj Krstac

(23,7 km, 1016 mnv) na kome izlazimo na asfaltni put Mojkovac – Berane, 4 km daleko od tačke na kojoj smo počeli naše dugo putovanje.

I tek tamo, na željezničkoj stanici u Mojkovcu, završiće se spust koji smo počeli u visinama Bjelasice (1965 mnv), i koji je uz par kraćih prekida bio dug više od 18 km. A ukupna kilometraža na ruti TT3 u ovoj varijanti će biti 317 km.

Povratak kući

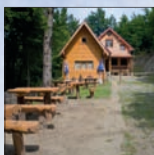

SMJEŠTAJ

Eko Katun Vranjak, Kolašin
Telefon: + 382 (0) 69 400 094
E-mail: vilajelka@t-com.me
Web site: www.vilajelka.com

Katun & Eko dom Trešnjevik
Andrijevica
Telefon: + 382 (0) 67 400 361
E-mail: pego@t-com.me
Web site:

Eko tours Komovi, Trešnjevik
Andrijevica
Telefon: +382 (0) 69 491 920
E-mail: ekoturskomovi@yahoo.com
Web site:

Eko katun Štavna, Andrijevica
Telefon: + 382 (0) 69 550 009
+ 382 (0) 67 380 532
E-mail: ekostavna@gmail.com
Web site: www.ekokatunstavna.com

Hotel Komovi, Andrijevica
Telefon: + 382 (0) 69 470 769
E-mail: hotelkomovi@gmail.com
Web site: www.hotelkomovi.com

Eko katun Grebaje, Gusinje
Telefon: + 382 (0) 69 044 572
E-mail: ekokatungrebaje@live.com
Web site: www.ekokatungrebaje.me

Planinarski dom Hrid, Plav
Telefon: + 382 (0) 69 424 984
E-mail: pskhrid@t-com.me
Web site:

Komnenovo etno selo,
Kula Damjanova, Vojno Selo, Plav
Telefon: +382 (0) 67 638 311
E-mail: kuladamjanova@yahoo.com
Web site: www.kuladamjanova.com

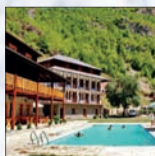
Hotel restoran Duga, Rožaje
Telefon: +382 (0) 69 672 366
E-mail:
Web site:

Motel Grand, Kalače, Rožaje
Telefon: +382 (0) 69 706 226
E-mail: motel-grand@hotmail.com
Web site:

Etno selo Vrelo, Trpezi, Berane
Telefon: +382 (0) 68 085 167
E-mail: elisskenderovic@gmail.com
Web site:

Planinarski dom Suvodo
Kurikuće, Berane
Telefon: +382 (0) 67 439 687
E-mail: radoslavsekularac@hotmail.com
Web site:

Planinarski dom Džambas
katun Kutijevac, Mojkovac
Telefon: + 382 (0) 67 878 938
E-mail: vilinavoda@t-com.me
Web site:

Eko katun Filipović
Bojna Njiva, Mojkovac
Telefon: +382 (0) 67 517 956
E-mail:
Web site:

Nacionalna turistička organizacija Crne Gore

Call centar: 1300 (24h)

information@montenegro.travel

booking@montenegro.travel

complaints@montenegro.travel

REGIONALNA RAZVOJNA AGENCIJA
Bjelasica, Komovi & Prokletije

Komovi

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

with funding from

Austrian
 Development Cooperation